

פרשת ויצא - תשס"ג

שרון ברקת

פרשה זו היא השניה מבין שבע פרשות המתארות את חייו ועלילותיו של יעקב אבינו. כך, למרות שמקובל לכנות את ספר בראשית "ספר אברהם-אבינו", הרי מבחינת עיקר החומר המסופר בו, הריהו "ספר יעקב-אבינו".

הפרשה נפתחת בסיפור המפורסם של חלום יעקב: "וַיִּחְלֶם נְהַגָּה סְלָם מִצָּב אֲרֻצָּה וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וַיְרִדִים בּוֹ" (בראשית כח, יב). יעקב מצטרף בכך לשושלת מפוארת של חולמים. למעשה, כמעט כל אנשי בראשית חולמים, החל מתרדמתו של אברהם בעת הברית בין-הבתרים, וכלה בנינו, יוסף בן יעקב בעל החלומות. מעבר לפרשנויות ולהסברים הרבים שניתנו לכל חלום ולכל חולם בנפרד, ריבוי החולמים והחלומות ב"בראשית", בניגוד לארבעת החומשים שאחריו, יכול להיות מוסבר גם בכך שזהו השלב הקדם-הכרתי, לפני מתן תורה, שממנו והלאה מתרחש הכל בעולם הערות.

בהמשך מגיע יעקב לחרון, חולם על רחל ומתעורר בבוקר עם לאה: "וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה הוּא לֹאָה וַיֹּאמֶר אֵל לָכֵן מָה זֹאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא כָרַחַל עָבַדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רַמִּיתָנִי" (בראשית כט, כה). מתשובתו של לבן מקבל יעקב את השיעור הראשון, ולא האחרון, על כך שלרמאותו את יצחק ולגזלת הבכורה מעשו יש מחיר.

הפרשה כולה, שבה באים לעולם בני יעקב, מייסדי שבטי ישראל, עשירה בשמות, ובהסברים על מתן השמות, המשקפים את תחושות הנשים כלפי עצמן, כלפי בעלן וכלפי ילדיהן. בימים אלה של פריימריז ובחירות, נעים לחשוב על תקופה שבה בחירת השם לא הביאה בחשבון רק שיקולים של התאמתו לסלוגן שישתלב בגיינגל שיתרום לרייטינג שיעצים את הקמפיין...

ומכאן אל החלק של הדף שבו אני נתלה באילנות גבוהים:

....

"האמהות שלי היו גאות על כך שהעניקו לאבי בנים כה רבים. בנים היו גאוותה של אישה ומדד ערכה. אך לידתו של בן אחר משנהו לא היתה מקור לשמחה צרופה באוהלי הנשים. אבי התרברב בשבטו הסואן והנשים אהבו את אחי, אך הן השתוקקו גם לבנות, והתלוננו בינן לבין עצמן על הזכריות בזרעו של יעקב.

בנות הקלו על המשא של אמותיהן. הן עזרו בטוויה, בטחינת התבואה, ובמשימה האינסופית של השגחה על תינוקות בנים, אלה שלא חדלו להשתין בפנינות האוהלים, בלי קשר למה שאמרו להם.

אך הסיבה הנוספת לכך שנשים רצו בנות היתה כדי לשמר את הזיכרונות שלהן חיים וקיימים. בנים לא הקשיבו לסיפורי האמהות שלהם לאחר שנגמלו. וכך אני הייתי האחת והיחידה. אמני, והאמהות-דורות שלי, סיפרו לי אין-סוף סיפורים על אודות עצמן."

הפרולוג של דינה בת יעקב, מתוך "האוהל האדום", מאת אניטה דיאמנט, הוצאת מטר.

הספר מביא את סיפורה של דינה, ודרכו את סיפור הנשים בתקופה של ראשית ההיסטוריה.

את מוצא שלשה שמות נקראו לו לאדם:

ואחד מה שקוראים לו אביו ואמו,

ואחד מה שקוראים לו בני אדם,

ואחד מה שקונה הוא לעצמו.

טוב מכלם מה שקונה הוא לעצמו.

מדרש תנחומא, פרשת ויקהל, פרק א'

בקר עכשו והנה את לאה, אמש היית רחל.

לא לבן רמה אותי בחשך הליל.

זה תמיד כך יהיה. זו דרך תבל:

עכשו את לאה ואמש היית רחל

יהודה עמיחי